

Vastgesteld door het
College van Bestuur
24 april 2018

**Dienst Onderwijs, Kennis en
Communicatie (OKC)**
Onderzoek & Onderwijs (O&O)
Hogeschoolbibliotheek (HB)

Contactpersonen
Saskia Rademaker
Tecla ten Berge
Ruud Ligtfoot

notitie Eigenaarschap onderzoekspublicaties t.b.v. open access

Ter beslissing

1. AMBITIE

De ambitie van De Haagse Hogeschool is om open access te publiceren. Daarvoor zijn twee belangrijke redenen:

- *Aan de buitenwereld laten zien wat de output is van het hogeschoolonderzoek.*

Kenniscirculatie is een van de vijf doelen uit de strategienotitie Onderzoek Versterkt (2017).¹ Een van de manieren om dit realiseren, en slechts een begin, is het beschikbaar stellen van onderzoekspublicaties op een vrij toegankelijke website van De Haagse Hogeschool voor de beroepspraktijk en het onderwijs.

- *Aan te sluiten bij het open accessbeleid van de Vereniging Hogescholen.*

De Vereniging Hogescholen heeft in 2017 haar visie op Open Science vastgesteld. Een van de ambities is het ontsluiten van resultaten van praktijkgericht onderzoek. Kennisproducten van hogescholen zijn makkelijk online te vinden en publiekelijk toegankelijk (*open access*).²

Ter voorbereiding op de uitvoering van de open access-ambitie door De Haagse Hogeschool, beginnen we met een belangrijke voorwaarde voor open access publiceren: beleid over eigendomsrechten van onderzoeksresultaten van medewerkers. Deze notitie richt zich op een specifieke vorm van onderzoeksresultaten: publicaties.

Welk beleid is nodig op het gebied van eigenaarschap van onderzoekspublicaties om open access mogelijk te maken?

¹ De Haagse Hogeschool (2017). *Onderzoek Versterkt. Strategisch onderzoeksbeleid voor 2017 en verder*. Vastgesteld door het College van Bestuur op 29 augustus 2017. Ingestemd door de Hogeschoolraad op 4 oktober 2017.

² Vereniging Hogescholen (2017). *Hogescholen en Open Science: Naar meer impact van praktijkgericht onderzoek*. Vastgesteld door de Algemene Vergadering op 16 juni 2017.

2. BESLISPUNTEN

- 1a. **Medewerkers die onderzoekspublicaties** hebben geschreven waarvan het **auteursrecht** bij De Haagse Hogeschool ligt krijgen de **bevoegdheid om een publicatielicentie te verschaffen** onder bepaalde condities aan derden zodat zij in staat zijn te publiceren (zie blz. 4).
- 1b. Aan de licentie die medewerkers onder punt 1a. aan derden geven voor het publiceren van onderzoekspublicaties, stelt De Haagse Hogeschool **voorwaarden op het gebied van open access** (zie blz. 5).
- 1c. Voor een kleinere groep medewerkers ligt het auteursrecht van onderzoekspublicaties niet (alleen) bij De Haagse Hogeschool. Aan deze uitzonderingen (zie blz. 4) geeft de HHs **de opdracht zich in te spannen om** met mogelijke co-auteurs, andere betrokken instellingen of bedrijven en de uitgevers van onderzoekspublicaties **voorafgaand het publiceren schriftelijke afspraken over open access** te maken (zie blz. 5).

Vervolgacties voor beslispunt 1:

Auteurs worden beter ondersteund op het gebied van auteursrechtenkwesies en open access publiceren (zie blz. 5).

3. TOELICHTING

3.1 Open Access

Open access is een brede internationale academische beweging die streeft naar vrije, gratis online toegang tot wetenschappelijke informatie, zoals onderzoekspublicaties en -data. Op basis van EU- en OCW-ambities streeft de Vereniging Hogescholen naar het open access maken van alle kennisproducten in 2020 via twee manieren:

- de gouden route: open access publiceren via de platforms van de uitgevers
- de groene route: de volledige tekst van de onderzoekspublicatie staat in een repository. Dat is een publiek toegankelijke database (bijv. de hbo-kennisbank) van de onderzoeksinstelling, vaak gekoppeld aan de website van de onderzoeksgroep.

Aan beide routes kunnen kosten of voorwaarden zijn verbonden, afhankelijk van het contract tussen uitgever en auteur, waarvan de eigendomsrechten een belangrijk onderdeel vormen. De universiteiten lopen ver vooruit: de VSNU is in staat namens universiteiten kostbare megadeals met uitgevers af te sluiten voor de gouden route.

3.2 Eigendomsrechten

Hieronder wordt toelichting: waar ligt het auteursrecht op basis van de geldende wetgeving? Hoe gaan auteurs van onderzoekspublicaties die werkzaam zijn bij De Haagse Hogeschool in de praktijk om met auteursrechten?

Wetgeving

In dit onderdeel wordt aangegeven waar op basis van de geldende wetgeving het auteursrecht van onderzoekspublicaties van medewerkers van De Haagse Hogeschool ligt.

Het auteursrecht is het uitsluitend recht van de maker om zijn of haar werk openbaar te maken en te veelevoudigen. De rechten op deze twee handelingen worden ook wel aangeduid als exploitatierechten.

De Haagse Hogeschool oefent het auteursrecht uit over alle producten die medewerkers, met een vast dienstverband, ten behoeve van De Haagse Hogeschool maken in het kader van de uitoefening van hun functie. De Haagse Hogeschool volgt hierin de geldende wetgeving en cao-hbo:

Auteurswet, artikel 1: *Het auteursrecht is het uitsluitend recht van den maker van een werk van letterkunde, wetenschap of kunst, of van diens rechtverkrijgenden, om dit openbaar te maken en te veeleelvoudigen, behoudens de beperkingen, bij de wet gesteld.*³

Auteurswet artikel 7: *Indien de arbeid, in dienst van een ander verricht, bestaat in het vervaardigen van bepaalde werken van letterkunde, wetenschap of kunst, dan wordt, tenzij tusschen partijen anders is overeengekomen, als de maker van die werken aangemerkt degene, in wiens dienst de werken zijn vervaardigd.*

Artikel E-7 CAO HBO⁴: *Auteursrechten en industriële eigendom:*

De rechten op het auteurs-, octrooi- of kwekersrecht alsmede de baten voortvloeiend uit:

- *het vervaardigen van een werk van letterkunde, wetenschap of kunst in de zin van de Auteurswet;*
- *het uitvinden van een nieuw voortbrengsel of een nieuwe werkwijze in de zin van de Rijsoctrooiwet; of*

- *het kweken of winnen van een ras waarop een kwekersrecht kan worden gevestigd als bedoeld in de Zaaizaad- en Plantgoedwet*

komen toe aan de werkgever indien het vervaardigen, uitvinden, kweken of winnen door de werknemer in de uitoefening van zijn functie is of wordt verricht ten behoeve van de werkgever.

Op grond van de academische vrijheid zou anders kunnen worden betoogd. Academische vrijheid is het beginsel volgens welk de docenten en de onderzoekers aan de universiteit, in het belang van de ontwikkeling van de kennis en van de verscheidenheid van de meningen, een zeer grote vrijheid moeten genieten om onderzoek te verrichten. Het is daarom de vraag of hun arbeid bestaat uit het vervaardigen van bepaalde werken. Volgens het proefschrift van Louw over de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek geldt de academische vrijheid niet alleen voor wetenschappelijk personeel van universiteiten, maar ook voor lectoren.⁵ Dit betekent dat de lijn die in de rechtspraak is getrokken m.b.t. de auteursrechten van door wetenschappelijk medewerkers vervaardigde werken, ook doorgetrokken kan worden naar lectoren. Als die lijn gevolgd wordt ligt het auteursrecht bij de lector. Echter, in tegenstelling tot de universiteiten is er over de hogescholen geen jurisprudentie bekend. Lectoren en andere medewerkers van hogescholen hebben nog nooit geprocedeerd over auteursrecht van onderzoekspublicaties. In de CAO-hbo is vastgelegd dat hogescholen de Auteurswet volgen. Ook in publicatiebeleid van de Hogeschool van Amsterdam, Windesheim en Saxion is vastgelegd dat het auteursrecht van onderzoekspublicaties in het algemeen bij de instelling ligt.

Naast artikel 1 en 7 van de Auteurswet is ook het nieuwe artikel 25fa (per 1 juli 2015) van belang voor open access publiceren van onderzoekspublicaties.

Auteurswet, artikel 25fa: *De maker van een kort werk van wetenschap waarvoor het onderzoek geheel of gedeeltelijk met Nederlandse publieke middelen is bekostigd, heeft het recht om dat werk na verloop van een redelijke termijn na de eerste openbaarmaking ervan, om niet beschikbaar te*

³ Auteurswet <http://wetten.overheid.nl/BWBR0001886/2017-09-01>

⁴ Collectieve Arbeidsovereenkomst voor het hoger beroepsonderwijs 1 april 2017 tot en met 31 maart 2018 http://www.vereniginghogescholen.nl/system/knowledge_base/attachments/files/000/000/771/original/CAO_2017-2018_DEF.pdf?1495450550

⁵ Ruud Louw (2011). Het Nederlands Hoger Onderwijsrecht. Een thematisch commentaar op de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek. Leiden University Press. <https://openaccess.leidenuniv.nl/bitstream/handle/1887/17700/Kopie%20van%20Het%2BNederlands%2Bhoger%2Bonderwijsrecht%5B1%5D.pdf>

stellen voor het publiek, mits de bron van de eerste openbaarmaking daarbij op duidelijke wijze wordt vermeld.

Voor De Haagse Hogeschool betekent dit artikel dat de inhoud van sommige onderzoekspublicaties die door derden zijn gepubliceerd onder een licentie waarin open access niet is toegestaan, op termijn alsnog vrij gedeeld mag worden.⁶

Uitzonderingen:

Van sommige publicaties van lectoren en (docent-)onderzoekers ligt het auteursrecht niet bij De Haagse Hogeschool. Dit kan gelden voor: medewerkers met dubbele aanstellingen van wie het vervaardigde werk tevens binnen de taakomschrijving van een andere instelling valt, medewerkers die geen dienstverband hebben met De Haagse Hogeschool maar bijvoorbeeld zijn gedetacheerd, als zzp'er worden ingehuurd, of bijzonder lector zijn (extern gefinancierd). Onderzoekspublicaties kunnen ook samen geschreven worden met auteurs die werkzaam zijn bij universiteiten, andere instellingen of bedrijven.

3.3 De praktijk

Auteursrechtdeskundige Raymond Snijders van de Hogeschool Windesheim stelt dat ondanks dat volgens de wetgeving en de CAO het auteursrecht van onderzoekspublicaties van medewerkers van hogescholen bij de instellingen ligt, in de praktijk auteurs zelf al jarenlang afspraken maken tussen docenten, onderzoekers en uitgevers over het openbaar maken en verveelvoudigen van die werken: het publiceren.

Op De Haagse Hogeschool constateren we dat er ook bij onze lectoren en onderzoekers veel vragen en onduidelijkheden zijn over de auteursrechten van onderzoekspublicaties. Het is voor veel auteurs erg ingewikkeld om een goed beeld te krijgen van hun situatie en te bepalen wat en hoe open access geregeld kan worden. Er is meer behoefte aan ondersteuning, uitleg en advies bij onderhandelingen over publicatiecontracten. De eigendomsrechten van onderzoekspublicaties van de hogeschool komen onbewust vaak bij uitgeverijen terecht, waardoor open access-ambities niet waargemaakt kunnen worden.

4. ADVIES

Beslispunt 1a:

Medewerkers die **onderzoekspublicaties** hebben geschreven waarvan het auteursrecht bij De Haagse Hogeschool ligt krijgen de **bevoegdheid** om een **publicatielicentie te verschaffen** onder bepaalde condities aan derden zodat zij in staat zijn te publiceren.

Dit betekent dat de auteur zelf mag kiezen op welke wijze hij onderzoeksresultaten publiceert en namens de hogeschool mag onderhandelen met uitgevers over zijn publicatie.

De Haagse Hogeschool neemt dit besluit in navolging van andere hogescholen, zoals Hogeschool Windesheim en Saxion.

De reden hiervoor is dat wetenschapsbeoefening in alle vrijheid moet kunnen plaatsvinden. De HHS streeft geen zeggenschap na over de manier waarop de uitkomsten van het onderzoek en de opvattingen van de onderzoeker worden gepubliceerd. Alle onderzoeksresultaten moeten vrijelijk gepubliceerd kunnen worden.

⁶ Zie Visser, D.J.C. (2015). De Open Access bepaling in het auteurscontractenrecht. *Tijdschrift voor auteurs-, media- & informatierecht*, 3, 68-74

Beslispunt 1b:

Aan de licentie die medewerkers onder punt 1a. aan derden geven voor het publiceren van onderzoekspublicaties, stelt De Haagse Hogeschool **voorwaarden op het gebied van open access**:

De medewerker zal, tenzij dit onmogelijk is door wet- en regelgeving of andere afspraken of contracten, onderzoekspublicaties publiceren onder **Open Access**.

- De medewerker is alleen bevoegd afspraken te maken over een publicatielicentie binnen bepaalde voorwaarden.
- De medewerker zal bij het publiceren door een uitgever zorgen dat minimaal de auteursversie van de publicatie (versie voorafgaand eventuele peer-review en/of publicatie door de uitgever) door De Haagse Hogeschool vrijelijk te gebruiken is voor onderwijs- en onderzoekstaken. Hij/zij streeft er zoveel mogelijk naar dat De Haagse Hogeschool ook toestemming krijgt voor het gebruik van de postprint (de versie na eventuele peer-review) of de uitgeversversie (de opgemaakte en gepubliceerde versie) voor onderwijs- en onderzoekstaken.
- De medewerker zal er bij het publiceren door een uitgever voor zorgen dat de publicatie na een redelijke embargoperiode Open Access toegankelijk zal zijn.⁷

Als gevolg hiervan kunnen auteurs van onderzoekspublicaties blijven publiceren zoals ze dat in het verleden ook al deden, maar dienen zij met uitgevers afspraken te maken over een publicatielicentie waarmee Open Access publiceren en hergebruik van de publicatie door de Haagse Hogeschool gestimuleerd wordt. De Hogeschoolbibliotheek kan de auteurs hierbij ondersteunen.

Beslispunt 1c:

Voor een kleinere groep medewerkers ligt het auteursrecht van onderzoekspublicaties niet (alleen) bij De Haagse Hogeschool. Aan deze uitzonderingen geeft de HHs **de opdracht zich in te spannen om** met mogelijke co-auteurs, andere betrokken instellingen of bedrijven en de uitgevers van onderzoekspublicaties **voorafgaand het publiceren schriftelijke afspraken over open access** te maken.

Vervolgacties voor beslispunt 1:

Auteurs van onderzoekspublicaties worden door De Haagse hogeschool beter ondersteund op het gebied van auteursrechtenkwesities, uitgeversbeleid, open access publiceren en de mogelijkheden die ze als auteur zelf hebben om hun publicatie vrij toegankelijk te maken.

De dienst OK&C spant zich in om met de relevante diensten en facultaire ondersteuners van de HHs de facilitering op het gebied van auteursrechtenkwesities en open access van onderzoekspublicaties verder uit te werken, in overleg met de leading lectoren van onderzoeksplatforms. Aan de orde moet hierbij komen: hoe de verschillende open access-routes ondersteund worden, hoe we voorlichting gaan geven, welke infrastructuur hiervoor nodig is, en hoe dit te koppelen is met andere initiatieven zoals research data management-beleid en samenwerkingsovereenkomsten met andere instellingen.

⁷ Voor sommige onderzoekspublicaties zal elke vorm van open access geblokkeerd worden door uitgevers. Daarvoor geldt dat open access na een bepaalde termijn volgens de wet toch mogelijk kan worden (zie het nieuwe artikel 25fa van de Auteurswet, op blz. 3).